

Oponentský posudek diplomové práce

Marie Höschlová

Rozsah a příčiny doučování na prvním stupni ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Jana Stará, Ph.D.

Oponent: PhDr. David Greger, Ph.D.

Diplomová práce Marie Höschlové byla předložena v rozsahu 93 stran textu a 12 stran příloh. Je vybavena strukturovaným seznamem literatury, který obsahuje 24 položek tištěných titulů, a 32 odkazů na použité elektronické zdroje. Autorka hojně cituje také z anglicky psané odborné literatury. Práce je psaná svěžím jazykem, hojně využívá prvky provádějící čtenáře textem (tzv. *advanced organizers*), včetně stručného shrnutí každé z pěti kapitol. Diplomantka při zpracovávání své kvalifikační práce prokázala dobrou schopnost práce s odbornou literaturou.

Autorka zvolila téma privátního (placeného) doučování žáků 1. stupně základního vzdělávání. Jak uvádí, byla inspirována plenární přednáškou odborníka na toto téma, prof. Marka Braye, se kterým také práci konzultovala a na jehož práce odkazuje a vychází z nich. Dokonce využila i otázky z dotazníku, který prof. Bray administroval v Hong Kongu. Téma privátního doučování a jeho nárůst ve světovém měřítku je jedním z témat, které aktuálně hýbe vzdělávací politikou vyspělých i rozvojových zemí. Také Evropská komise považuje nárůst privátního doučování (*private supplementary tutoring*) za znepokojivý a hodný výzkumné pozornosti. Téma je také v posledních letech hojně rozpracovááno v rámci srovnávací pedagogiky, a to včetně prací mapující tento problém v zemích bývalého Sovětského svazu. I v ČR je to téma aktuální a důležité, nicméně doposud mu nebyla věnována výzkumná pozornost. I z tohoto pohledu je předložená diplomová práce novátorská a jedná se o jeden z prvních pokusů zmapovat situaci.

Přestože je téma v zahraničí poměrně dobře rozpracované, privátní doučování je výrazně spjato a závislé na vzdělávacím systému a kulturním prostředí dané země, a proto je vždy třeba u těchto výzkumů domácích adaptací. V teoretické části práce tak autorka shrnuje zjištění zahraničních výzkumů o privátním doučování (1. kapitola) a následně pak provádí onu adaptaci na českou situaci (2. kapitola), kde zdůrazňuje, že příčinou pro doučování v ČR může být jak náprava, tak i nadstavba (příprava na přijímací řízení na víceletá gymnázia). Ve třetí kapitole se pak autorka věnuje odlišnosti různých forem doučování. Hlavní linie teoretické části práce, která se týká privátního doučování, je velmi dobře zpracována a poskytuje dobrý vhled do studované problematiky i pro případné budoucí zájemce o výzkum v této oblasti (jedná se o dobré uvedení do tématu a důležitosti problematiky). Jediná část teoretické části, která by potřebovala více uchopit teoreticky, je kapitola 2.2 *Vliv rodiny*, kde diplomantka ve struktuře této kapitoly na jednu roveň dává různé teoretické koncepty (kulturní kapitál, socioekonomický status, jazykové kódy, aspirace aj.), bez hlubšího proniknutí do jejich vztahů a teoretických východisek, které

zpravidla leží v sociologii vzdělávání (např. jazykové kódy B. Bernsteina, odlišná pojetí sociálního a kulturního kapitálu apod.). Nicméně toto je pouze poukaz pro autorku, kde se dále zlepšovat a celkově je teoretická část práce vztahující se k soukromému doučování zpracována v nadprůměrné kvalitě (ve srovnání s jinými diplomovými pracemi) a s dobrým vhladem do problematiky.

Diplomantka zvolila kvantitativní výzkum, který popisuje v empirické části práce. Stejně jako v případě teoretické části, i empirická část práce je psaná živým jazykem, což nebývá u diplomových prací s kvantitativním výzkumem běžné. Studenti zpravidla opisují definice z metodologických učebnic. Autorka přitom drží zásadu, že pro kvantitativní výzkum je důležité pro formulaci výzkumného problému a hypotéz vycházet ze znalosti předchozích výzkumů (v případě její práce pouze zahraničních). Její výzkum je svým charakterem popisný a přináší informace o jevu, který dosud nebyl zmapován. Marie Höschlová přitom formuluje výzkumné otázky (kap. 4.3) jak deskriptivní, tak vztahové a kauzální. Dílčí chybou je formulace kauzálních problémů, neb ty by musely být ověřovány nějakým experimentálním designem. Otázky zde uvedené jako kauzální (4.3.3) tak patří stále k otázkám vztahovým (4.3.2). Nicméně formulace otázek vhodně uvozuje do zaměření výzkumu a autorka toho využila k dobré formulaci hypotéz výzkumu. Autorka také řádně provedla sběr dat, k tvorbě dotazníku se inspirovala zahraničními dotazníky a pilotovala jej formou tzv. cognitive labs. Příprava výzkumu tedy byla opět provedena řádně a i když dosažený vzorek neumožňuje zobecňování na cílovou populaci (rodiče žáků prvního stupně), autorka si je toho vědoma, čtenáře na to upozorňuje a výsledky výzkumu prezentuje uváženě, vědoma si těchto metodologických omezení (nezobecňuje závěry na cílovou populaci). V kapitole věnované výzkumnému vzorku (4.2.2) chybí obvyklá informace o rozsahu vzorku (100 rodičů) a návratnosti (17 %), kterou se však čtenář dočte při prezentaci výsledků (kap. 5.1.1.). Výsledky výzkumu diplomantka zpracovala přehledně, především s využitím grafů. K ověření jednotlivých výzkumných hypotéz by bylo sice zapotřebí použít inferenční statistiky (chí-kvadrát test, korelace, dvou-výběrový t-test), to však přesahuje zaměření studia 1. stupně a studenti s těmito statistickými metodami nejsou seznamováni. Nicméně data by pak umožnila i více analýz (třídění druhého řádu, hledání souvislostí), nicméně ve vztahu k charakteru i velikosti vzorku a dosažené návratnosti, je prezentace výsledků pomocí popisné statistiky dostatečná. Diplomantka provedením a popsáním svého výzkumu v empirické části prokázala schopnost samostatné výzkumné práce a opět je práce ve srovnání s kvantitativními výzkumy v diplomových pracích nadprůměrné kvality. V interpretacích se také pokouší hledat nějaká (byť za daty) možná vysvětlení sledovaných jevů, což jen zvyšuje čtivost a umožňuje čtenáři se zamyslet i leckde nesouhlasit.

Diplomantka splnila velmi dobře cíl práce, kterým bylo přinést bližší informace o míře a příčinách doučování na 1. stupni základního školy a bude žádoucí, aby na ni navázaly i další podobné práce.

Marie Höschlová zpracováním diplomové práce prokázala schopnost práce s odbornou literaturou i dovednost realizace empirického výzkumu (od fáze přípravy výzkumu, formulování výzkumného problému a hypotéz, přes sběr až po analýzu dat) v nadprůměrné kvalitě.

Při obhajobě navrhuji položit diplomantce následující otázky:

- V současnosti je v ČR připravováno celoplošné testování žáků 5. a 9. ročníků základního vzdělávání. Jaký efekt může mít povinné testování na míru doučování (nárůst či pokles a proč) na 1. stupni a na důvody/příčiny doučování (posílení nadstavby nebo nápravy?)
- Terminologie: slovo „doučování“ asociuje s nápravnou funkcí (doučuje se ten, kdo neumí, má problémy, žák spíše slabý), zatímco nadstavba je spíše označována za „přípravu“ (např. příprava na přijímací zkoušky na VG), „rozšíření“ (pokrytí rozšiřujícího učiva, něco navíc). Nabízí se v češtině nějaký jiný vhodný překlad pojmu „private supplementary tutoring“, které by zahrnoval nápravu i nadstavbu?

Závěr oponenta diplomové práce:

Doporučuji diplomovou práci Marie Höschlové k obhajobě a navrhuji klasifikaci: výborně.

V Praze dne 15. května 2012

David Greger